



ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак)

Стари свирач био је чео, весео човек, а мене је волео јако. Кад би се вратио из сватова, или са играње, увек би ми доносио каквих посласица и печења. Тада ме је увек мало наједио. Морао сам, на име, сваки пут погађати, у ком је шпагу оно, што је донео за мене. Али сам се већ био извештио, те сам знао одмах погодити, да је у левом шпагу; јер из десног је обично вирио по какав гушчији батак, што га је добри старина себи наменио.

Једног јутра дошао је весео у собу моје матере. Мислио сам одмах, да има што важно, да је пита.

„Госпођо Като,“ — рече он; „данас ће ваш синчић имати прилике, да се мало забави. Дошли су комедијани у нашу варош, па ћу и ја свирати у оркестру. Допустите Давиду, да ми донесе хегеду до позоришта, па ће моћи видити целу представу. Но, деране, чекај само — ала ћеш зинути, па гледати. Немој само да ми заспиш, јер ћу ти иначе начинити бркове испод носа. Хе, хе, хе!“

Мати је допустила да идем, те сам у вече с поносом однео хегеду старога свирача. Испрва су ме хтели избацити, али стари свирач узео ме је у обрану, па ме је наместио са свим близу позорнице, иза велике хегеде, што свира бас.

Приказивани су баш Шилерови „Разбојници.“ Још се сећам целе представе, као да је било јуче. Карло Мор појавио се у црвеном костиму, Фрања је био са свим у црно обучен, а стари гроф био се замотао у неки чаршав. И дијалог бих чисто могао на ново изговорити. Комад је превео неки ђак, који је имао немачко име. Језик је био и сувише сагат и грбав. Позоришни слуга срушио је на мене велику хегеду, али нисам осећао никаква бола, јер сам био ван себе

од заноса. Нисам истина ни разумевао ту позоришну игру, али сам и против своје воље патео са Карлом, интригујисао са Фрањом и цсовао с њиховим оцем. Нека тајанствена, жарка жудња обузе ми душу, те сам пожелио, да скочим на позорницу, да декламујем и ја, као и ти налицикани људи, али са већом ватром и оштрије и смелије, тако, да би публика као луда плакала, смејала се и пљескала.

Кад сам дошао дома, приповедио сам матери целу представу. Стари свирач смејао се и штипао ме је за образ, а мати се радовала, што сам тако паметно дете. И у колегији нисам говорио ни о чем другом, него о представи. Звао сам на страну своје боље другове, па сам им играо цео комад: Карла, Фрању, Амалију и све разбојнике у једној особи.

Од тога времена прозвали су ме „комедијашем“. Моји учитељи пришили су томе називу још и додаток „вуцибатина“, јер од то доба нисам више учио граматике, него сам проучавао улоге, а у место домаћих школских задаћа преписивао сам позоришне комаде. Тумарао сам по улицама, јурио сам за глумцима и глумицама, који су ми били као неки полубогови, и нестрпљиво сам чекао само да дође вече. У том стању заборавио бих са свим на своје учитеље, да ме није по која ћушка тргла из тога заноса.

Мати ми је забранила да идем у позориште, али сам се ја украо од ње. Претила ми је, а ја сам јој пркосио. Најпосле ме је тукла, тукла ме је тврдом палицом, па је после плакала са мном заједно; али мене нису болеле батине, него ми је тешко било, што она плаче и што сам се уверио, да волим позориште, него њу.

Али ништа није ту помагало. Сметње су ме само већма дражиле, те сам био незадовољнији

него пре. Био сам као оно младић, који први пут загрли девојку, па онда нема више мира ни покоја, него му крв ври и непрестано га мори чезња, док му најпосле досада и омраза не пружи отровна лека. Код мене се време задоцнило с тим леком, па и сад још не осећам, да ради тај лек. Нисам још доста уживао!

Пустите ме опет на позорницу! Дајте овамо ромеов плашт, отелов нож, кориоланов мач! Хоћу још једном да будем млад, хоћу да будем сретан! Пустите ме, да се славим, да владам, да умрем уз тапшање, уз проклетство светине!

Мати ми је од туге била све жалоснија. Често није могла да шије, јер су јој сузе мутиле стакло на наочарима. Платно јој је било мокро под рукама, а сушила га је речима: „Белим свој покров!“

Стајао сам суморно и замишљено крај ње, а нисам смео да је тешим. Од то доба нестало је за мене детињске веселости. На моме лицу запарала се нека суморна црта — печат кајиново. Погледајте ми само у лице, па ћете и сад још распознати ту црту. Кајин је убио свога брата Авеља, опирао се богу, а пород му је: јад и грех.

Мати моја, драга мати моја!

Ах, кад се њено тужно, благо лице осврнуло на мене, тад сам осећао, како ми живо срце пуца у грудима! О, кад се она тако гушила од плача и јецала горко, па није могла речи да прозбори, тад сам проклињао позориште и позорницу!

Кад је од туге пала у кревет и борила се с душом, па кад сам је својим молитвама и својим сузама једва опет оживио, тад сам се заклео, да не ћу више никад ићи у позориште, те сам онесвешћен пао поред њеног кревета.

Прошле су године од то доба.

Моја је мати марљиво шила на оном ниском прозору, а ја сам ишао у колегију. Био сам већ младић. Настало је већ доба, где се у човеку роје наде, чезње, пријатељство, љубав.

Бегао сам од девојака. А како сам се и могао појавити у друштву у мом јадном оделу?

Пријатељи из мога детињства, који су се као млади људи славили по вароши, играли на забавама, одевали се лепо и правили дугове, — нису могли да ме разуму!

Вино се точи за новце, само се на извору можеш за бадава пити. Сvirку прати сребрн одјек и за њу се плаћа, само се за птичије појање не плаћа ништа. Друштво се не може упо-

редити са сунцем, јер оно се осмехује и огрева својим зрацима и најголије стене, а ја да нисам имао матере, морао бих можда умрети од глади. Али сам за то ипак и ја имао свога уживања. Шекспир и природа отворили су ми широм своја недра, а у њима сам нашао све: наде, пријатељства, љубави, среће. Легао сам са делима бесмртнога британскога уметника, па сам са зором већ био на ногама. Мене је знала и долина и брда и шума; гласом својим надвикао сам водонад; говорио сам са цвећем; песме моје одјекивале су на далеко по гори; вијао сам лептире; одмарао сам се крај горског потока, а спавао сам, кад се и птице предају покоју.

Кад би се почео хватати сумрак, па би се долине замотале неким мрким модрикастим велом, а на небу би се помолила тек по која плаха звезда, кад би звуци ваздушни почели да изумиру на гранама, а природа би се уљуљала као у неки тихи санак: тада би ме обузимале чудне мисли и привиђале би ми се необичне прилике. Излазио би ми пред очи Јулије Цезар, сав обливен крвљу, па бледи Касије, па краљ Лир, како чупа своју седу косу, па заљубљени Ромео, па помамни Отело, па очајни Хамлет и остали, које сам икад гледао, или о којима сам икад читао. Видио сам сенке њихове, слушао сам им шапат у лишћу. Па онда су ми опет нестајали испред очију и истопили се у зрацима месечевим. Али кад су већ и звезде почеле јасно сјати и на мене се хладно смешити, и онда сам их чуо још једнако и плагао сам још једнако.

Кад бих заспао у таквим тренутцима, истина, уморан телом, али тим појавама и појезијама опијен и занесен, тад бих сневао какву дивну, величанствену позорницу. Сенке су се преобразиле у живе слике, па су говориле и осећале, док ми их најпосле грмљава од пљескања, венци и завеса нису уклонили испред очију. Кад сам се тад пробудио, роморио је поток, а жубор у долини причуо ми се, као одобравање занесене публике; па онда ми се још чинило као да ми цветају венци на глави, а сунце, што ми је сјало у очи, као да значи пламен величаства. Само су ми се канда ругале старе суре стене, што су изгледале као какви духови, а за мном се одјек грзовито одзивао: „Шта оклеваш?!“ — Био сам чисто онесвешћен, и нисам ни знао, да је тај одјек долазио од мојих речи. (Наставиће се).

Ж И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Добрила и Миленко.“ Жалосна игра у 5 чинова, с певањем, написао М. Бан. Приказана с новом поделом улога 26. децембра 1878.) Једва, после почивке од скоро две године дана, дође нам дружина српског народног позоришта у Нови Сад. Међу тим је обишла разна српска места, приказивала разне глуме, и нове и старе, и боље и лошије; представљала их је пред одушевљеном и критичном, пред строжијом и блажијом публиком; извезбала се на разноврстан начин, студирајући толи разне карактере и на позорици и ван ње — с правом дакле можемо ишчекивати, да је и извезбанија и искуснија, развијенија и вештија. Та све на свету се дотерује, дакле и глумац; а да је тако, то он зна по најбоље и сам.

За напредак и уметнички развитак глумчев од највеће је штете: доброћудна публика, која више пази на то, што глумац каже, него како то глумац каже. А то се догађа особито у српским нашим местима, где су довољне речи: хајдук, Краљевић Марко и т. д. да у публици побуде огроман аплауз. Глумац то или зна или не зна. Ако зна, он и не ће онда да се труди, кад малим и slabим средствима долази до успеха; не зна ли, то држи, да је постигао неки врхунац у уметништву, те и не студира рационално своје улоге. На сваки је начин за глумца (наравно и за глумицу) таква игра од највећа квара, јер га научи на нехатост, на шлендријан.

Морамо на жалост да приметимо, да се наша дружина није научила бољем, путујући и приказујући по разним српским местима, бар што се тиче у „Добрили и Миленку“. Не знамо како стоји ствар са шаљивим играма, али споменута трагедија не испаде како што би требала. Истина, ни сама трагедија није бог зна каква: туђа идеја, лош израдак. Многе промене, које често прекидају ток у радњи пред гледаоцем, почупане и покидане слике — рађене више спољашњег ефекта ради, него уметничкој и логичној свези за љубав, — не чине трагедију, а најмање у жанру Шекспировом. О „Добрили и Миленку“ говорено је и писано је много, у Београду су је хвалили, у Новоме Саду, боме, нису.

Ми се не ћемо да упуштамо у потању оцену Банове трагедије, јер, као што рекосмо, оцењена је на разан начин; не ћемо се упуштати ни у потању оцену о игри глумаца и глумица, јер — не бисмо имали баш много рећи у хатар хвале и уметничког напретка. Прећи ћемо преко тога, јер је прва представа у овој сезони, али ћемо на даље оштрим оком пазити на игру, на говор, на кретање и на гесте у наших глумаца и глумица. Заиста, ми их љубимо иштујемо, али размазити их за љубав сујети појединих не иде нам у рачун, по што је главно, да институт тај од користи буде и уметништву и народу.

К. Р

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Београду). „Српске Новине“ доносе ову јако занимљиву белешку: Данас у уторник 19. дек. представљаће се у народном позоришту „Госпође и хусари“, шаљива игра од грофа Фредра, превод с пољскога. То није само најбоља словенска шаљива игра и једна од најизврснијих у општој књижевности културних народа, него она и „Шаран“ беху подстак, да се назида данашња велика и лепа позоришна зграда. Кад позоришни одбор 1867. одбијајући навалу туђинске Талије, наметкиње виле, позва народно позориште прекоставских Срба да дође из Чакова у Београд, да даје овде представе, тада једнога дана, беше то у недељу 5. новембра 1867, даваху: „Госпође и Хусаре“ и „Шарана“. Ево шта читамо у тадашњим „Српским Новинама“ од 9. новембра.

„Пријатељи свестранога народног напретка знамо да ће се јако обрадовати, кад чују за епоху, која је српском народном позоришту преднаштена устима самога нашег светлог владоаца. Кад је у прошлу недељу у вече Светли Кнез дошао у позориште, запито је управитеља позоришне дружине, г. Јована Ђорђевића, који је изашао, да Његову Светлост при доласку дочека, како је задовољан с новим позоришним локалитетом. По што г. управитељ одговори Његовој Светлости, да је овај садашњи локалитет нешто бољи, јер је већи од пређашњег, рече Светли Кнез: „Направићемо ми вама позориште за себе, па ћете ви тад бити са свим задовољни.“ У овим речима нашег Светлог Владоаца видимо ми тврду и поуздану залог, да ће српска престоница скорим украшена бити зградом за позориште, и да ће се тим српско позориште утврдити и добити сталности. Његова Светлост, старајући се неуморно о народном добру, обраћа своју пажњу и на оно, што је народу потребно за његов морални живот. Подигнуто и утврђено српско народно позориште у Београду биће један доказ више о напретку, који је Србија учинила под мудром владом Његове Светлости Кнеза Михаила Обреновића III.“

За то, не само позоришна управа него и позоришна публика ваља да има пијетета према напред поменутиим делима, те да доласком у великом броју уједно ода част и захвалност бесмртноме Кнезу, добротвору народном, који се поред бриге за ратну спрему, старао и да Србија не буде налик на Албанију, то јест гомилу оружаних људи, већ да науком и уметношћу ступи што пре у ред културних, добро уређених држава европских и америчких, С тога дођимо и долазимо на представе, јер ни ова његова мисао не треба да погине!

Издаје управа српског народног позоришта



СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ. 1.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 29. ДЕЦЕМБРА 1878.

Први пут:

ВАРОШАНИ НА СЕЛУ.

Шаљива игра у 5 чинова, написао француски Викт. Сарду, за српску позорницу удесио Бранко М. Јовановић.

О С О Б Е:

Савић, сеоски начеоник	Лукић.
Јелена, жена му	С. Максимовићка.
Олга, њена сестра	М. Рајковићка.
Добрић, богаташ	Рајковић.
Владан, његов син	Ружић.
Верић, истражни судица	Зорић.
Прашковић, апотекар	Добриновић.
Биберић, трговац	Јовановић.
Купусаровић, економ	Марковић.
Бритвић, берберин	Рајчевић.
Баба Дока, берберка	Б. Хаџићева.
Јован, слуга	Ћирић.
Сока, млада сељанка	Љ. Зорићева.

Сељаци и сељанке, ватрогасци. — Збива се у селу код вароши.

У недељу 31. децембра по други пут: „Еј, људи, што се не жените.“ Шаљива игра у 4 чина, од Ј. Розена, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша.

Отвара се претплата на тридесет и шест позоришних представа. Претплату купи агенат позоришни Светозар Крестић, и г. К. Јовановић и Ђ. М. Поповић, који су из љубави према народном позоришту примили се скупљања претплате.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.